

**РЕЦЕНЗІЯ**  
**кандидата юридичних наук, доцента**  
**Олексія АВРАМЕНКА**  
**на дисертацію Вячеслава ШТАНЬКА**  
**на тему «Ефективність кримінально-правового**  
**регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності**  
**в умовах цифрової трансформації»,**  
**подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії**  
**за спеціальністю 081 «Право»**

**Актуальність теми дослідження.** Дисертація Вячеслава ШТАНЬКА на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» на тему «Ефективність кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації» є беззаперечно актуальною.

Попри наявність різноманітних наукових доробків стосовно кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності у кримінальному праві України, комплексного дослідження проблем саме ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації немає. Незважаючи на те, що фактично відносини у сфері інтелектуальної власності – явище не нове, а таке, яке з'явилося водночас із появою права власності загалом, вважати цю проблематику науково вичерпаною не можна.

Також про актуальність дисертаційної роботи свідчить поступове усвідомлення можливостей і перспектив майбутнього застосування штучного інтелекту урядами більшості країн світу, що призводить до спроб його правового регулювання «на випередження», оскільки зростання його потенціалу та темп, з яким це відбувається, не викликають сумнівів. Дисертант вказує, що неможливо ігнорувати появу нового законодавства, що регулює сферу штучного інтелекту як на міжнародному, так і на національному рівні, та водночас очікувати, що кримінально-правове регулювання зможе задовольнити сучасні суспільні потреби, не зазнавши змін та уточнень. Це, своєю чергою, актуалізує питання наукового аналізу впливу умов цифрової трансформації на ефективність кримінально-правового регулювання.

Окрім усіх перерахованих вище чинників, актуальність теми дисертаційної роботи проявляється у виконанні її в межах науково-дослідної проблематики роботи факультету № 1 Львівського державного університету внутрішніх справ на тему «Протидія кримінальним правопорушенням, підслідним Національній поліції: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти» (2021-2024 рр., номер державної реєстрації 0121U113930).

**Оцінка змісту дисертації, рівня виконання поставлених завдань та оволодіння методологією наукової діяльності.** Дисертація виконана на високому науковому рівні. Структура та план роботи складені вдало, що сприяло

логічно сформованій конструкції роботи та послідовному дослідженню та викладенню усіх аспектів досліджуваної проблематики.

Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, належно обґрунтовані та відповідають меті і завданням, об'єкту і предмету роботи, методології дослідження, структурі роботи, а також джерельній базі дослідження.

Метою рецензованої дисертації є комплексне наукове осмислення ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації та формулювання обґрунтованих пропозицій щодо внесення змін до законодавства, а також рекомендацій щодо його належного застосування.

Поставлена мета була успішно досягнута дисертантом у ході вирішення цілої низки завдань, котрі відображає структура роботи.

Об'єктом дослідження є кримінально-правове регулювання суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності.

Здобувач раціонально використав низку філософських дослідницьких підходів, загальнонаукових і спеціальних юридичних методів дослідження, а також прийомів і засобів наукового пізнання досліджуваного явища.

Належна обґрунтованість результатів дисертаційного дослідження визначається також логічно узгодженою структурою роботи, котра включає вступ, три розділи, які містять дев'ять підрозділів, висновки, список використаних джерел та додатки. Усі розділи і підрозділи дисертації укладені відповідно до поставлених завдань, відтак всебічно і комплексно розкривають усі аспекти досліджуваної теми.

Окрім того, високий ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертації, підтверджений джерельною базою, яка налічує 281 позицію.

**Обґрунтованість, достовірність та новизна представлених результатів дослідження.** Наукова новизна роботи полягає у тому, що дисертація є завершеною самостійною науковою працею, присвяченою аналізу ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації.

Насамперед слід відзначити такі новітні положення, узагальнення, висновки, пропозиції і рекомендації, сформульовані дисертантом у ході проведення дослідження:

- запропоновано формалізовану модель ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації. Вона дозволяє оцінити ступінь досягнення мети кримінально-правового регулювання шляхом врахування трьох ключових взаємопов'язаних складових: якості правової норми як Інструменту досягнення мети (І), значення якої варіюється в межах від 0 (абсолютна неефективність) до 1 (максимальна потенційна ефективність); ступені релевантності правозастосовної практики як Способу досягнення мети (С) від повної відповідності меті (прямує до 1) до абсолютно нерелевантного застосування

інструменту (I), що може призвести до зворотного результату (прямує до -1); інтегральний вплив поточних Умов (U), які можуть одночасно як сприяти, так і перешкоджати досягненню мети, при цьому або практично не завдаючи безпосереднього впливу (прямує до 0), або впливаючи визначально (прямує до 1). Ефективність кримінально-правового регулювання визначається за формулою:  $E = I \cdot C \cdot (U^+ - U^-)$ , де  $I \in [0; 1]$ ;  $C \in [-1; 1]$ ;  $U^+, U^- \in [0; 1]$

- обґрунтовано, що стрімкий розвиток штучного інтелекту, зумовлений процесами цифрової трансформації, вимагає належного кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності. У зв'язку з цим запропоновано доповнити диспозицію норми, передбаченої ч. 1 ст. 176 КК новим предметом кримінального правопорушення — «права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою»;

- обґрунтовано необхідність законодавчого виокремлення відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 231 та 232 КК України, «в інтересах будь-яких осіб інших держав» — незалежно від настання суспільно небезпечних наслідків.

Обґрунтованість та достовірність отриманих результатів підтверджується відповідністю мети дослідження тим завданням, що поставив перед собою дисертант, якісною аналітичною роботою над достатнім обсягом наукових джерел, а також вмінням автора аргументовано доводити свою позицію та брати участь у науковій дискусії.

**Наукове та практичне значення результатів дослідження** полягає в тому, що висновки та рекомендації, наведені у дисертації, можуть бути використані: у правотворчій діяльності – для підготовки та внесення змін до КК, подальшого доопрацювання проєкту КК, а також удосконалення законодавчих і підзаконних актів у сфері інтелектуальної власності (Довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження від 11 квітня 2025 р. № 225, видана Національною асоціацією патентних повірених України – Додаток В); - у правозастосовній діяльності – з метою підвищення ефективності роботи правоохоронних і судових органів, а також адвокатів, які спеціалізуються на захисті прав у справах, пов'язаних із порушенням прав інтелектуальної власності (Акт впровадження та використання результатів дисертаційного дослідження від 28 лютого 2025 р. № АП-02.25-05-01, виданий Адвокатським об'єднанням «ASTEELEX» – Додаток Г); - у навчальному процесі – під час викладання дисциплін «Кримінальне право. Особлива частина», «Практика кваліфікації злочинів у сфері господарської та службової діяльності», «Юридична аргументація та доказування: практикум», а також «Методологічні проблеми кримінально-правових досліджень» (Акт впровадження результатів дисертаційного дослідження від 7 травня 2025 р., виданий Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» – Додаток Б).

**Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих наукових працях.** Основні положення та результати дослідження Вячеслава ШТАНЬКА відображено у 3 наукових статтях, опублікованих в українських фахових виданнях з юридичних наук, а також у 2 тезах доповідей на науково-практичних конференціях. Це свідчить про достатній рівень апробації результатів дисертаційного дослідження.

**Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності.** Під час вивчення змісту дисертації фактів порушення академічної доброчесності не виявлено.

**Дискусійні положення та зауваження.** У цілому дисертаційне дослідження Вячеслава ШТАНЬКА заслуговує високої позитивної оцінки, з огляду на його актуальність, обґрунтованість і достовірність, наукову новизну та практичну значущість. Щоправда, рецензована робота містить деякі дискусійні і суперечливі положення, котрі здобувачу варто додатково аргументувати під час публічного захисту.

1. Дисертант підтримує домінуючу у доктрині вітчизняного кримінального права позицію, що об'єктом злочину є суспільні відносини. Вказує, що об'єктом кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності є сукупність суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності, що перебуває під кримінально-правовою охороною, на які посягає вчинення кримінального правопорушення, що вимагає належного кримінально-правового регулювання для поновлення порушеного балансу приватних і публічних інтересів. Однак не згадується концепція «порядку суспільних відносин», що розроблена О.М. Костенком і підтримана вже у багатьох сучасних дослідженнях з кримінального права України. Видається, що саме вона найбільшим чином може бути застосована під час аналізу складів злочину, що аналізуються.

2. Пропозиції дисертанта щодо підходу до визначення майнової шкоди безумовно носять практичний характер, але одночасно залишаються дискусійними. Потребує уточнення питання того, як саме мають співвідноситися запропоновані підходи з існуючими стандартами експертної оцінки майнової шкоди та методиками судової економічної експертизи у сфері інтелектуальної власності.

3. Комерційна таємниця, як нетрадиційний об'єкт права інтелектуальної власності, потребує додаткової уваги з боку законодавця, особливо враховуючи останні вітчизняні напрацювання загальних рекомендації щодо удосконалення застосування механізмів її правової охорони з урахуванням норм актів права Європейського Союзу та кращих практик його держав-членів. Пропозиції дисертанта стосуються комплексної проблеми та мають узгоджуватися з положеннями Директиви ЄС 2016/943 від 8 липня 2016 року щодо захисту нерозкритого ноу-хау та бізнесової інформації (комерційної таємниці) проти їх неправомірного набуття, використання та розкриття, яка в межах даного дослідження не була проаналізована.

4. Дисертант поділяє підхід, відповідно до якого кримінологічна характеристика злочинності у сфері інтелектуальної власності дозволяє вважати

її різновидом «економічної злочинності». Це в свою чергу обумовлює необхідність додаткового розкриття ролі та місця некорисливих мотивів, як ознаки суб'єктивної сторони складу досліджуваних кримінальних правопорушень.

Висловлені зауваження, очевидно, носять дискусійний характер, а відтак не применшують значення основних наукових результатів, отриманих дисертантом.

**Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.** Підсумовуючи зазначене, можна констатувати, що дисертаційне дослідження Вячеслава ШТАНЬКА «Ефективність кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації», яке подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», виконане на високому науковому рівні, є самостійною, комплексною, цілісною науковою роботою.

За актуальністю, новизною, достовірністю та обґрунтованістю, науково-теоретичною та практичною значущістю результатів, кількістю та обсягом публікацій, оформленням дисертація відповідає вимогам, передбаченим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки від 31.05.2019 р. № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44. Відповідно автор дисертації – Вячеслав ШТАНЬКО - заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 - Право.

**Рецензент:**

**кандидат юридичних наук, доцент  
професор кафедри кримінального права  
та кримінології факультету №1  
(з підготовки фахівців для органів досудового  
розслідування Національної поліції України)  
Львівського державного  
університету внутрішніх справ**

**Олексій АВРАМЕНКО**